
MARI PROPRIETARI FUNCIARI DIN AL DOILEA SFERT AL SECOLULUI AL XVII-LEA: LUPUL PRĂJESCU

---

de Sorin Langu

Cuvinte cheie: Moldova, Lupu Prăjescul, boier, proprietate funciară, sec. XVII

Carierea acestui boier de la începutul secolului al XVII-lea este relativ bine cunoscută¹: clucer, postelnic, comis medelnicer, omul a slujit sub nouă voievozi având sub toți funcții importante în Sfatul Domnesc.

Familia Prăjeștilor are un parcurs interesant², marcând a doua jumătate a secolului XVI și întreg secolul XVII, implicându-se în diversele lupte pentru putere.

Lupu Prăjescul, fiul lui Nicoară³, se căsătorește cu Safta, fiica lui Ionașco Ghenghea (mare logofăt) și nepoata lui Simion Stroici (mare vistiernic)⁴ și prin asta se înrudește cu domnitorul Miron Barnovschi⁵, care-l promovează ca postelnic în 1628⁶, funcție în care rămâne până în 1632. Va fi cea mai înaltă dregătorie la care va ajunge, deși la 1 sept. 1633 apare ca și clucer, iar din 1634 mare clucer. Va promova puțin în 1638 fiind mare comis, iar din 1640 până în 1642 va fi mare medelnicer.

Căsătoria cu nepoata marelui vistiernic Simion Stroici îi aduce și satul Miclăușeni⁷, din ținutul Romanului, sat în care este construit un conac ce încă era în

---

¹ N. Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova în secolele XIV-XVII*, București, 1971, p. 428-429.

² *Ibidem*, p. 426-430.

³ Văr cu Ieremia și Simion Movilă.

⁴ *Ibidem*, p. 428.

⁵ Socrul lui era chiar un partizan al numitului domn.

⁶ N. Stoicescu menționează că într-un document datat 27 martie 1626, Lupu Prăjescul era menționat ca diacon; această funcție se pare că a fost dobândită anterior datei de 2 iunie 1625; vezi *DRH*, XVIII, p. 409-410, doc. 336.

⁷ Simion Stroici le cedează satul pentru că nu avea moștenitori și cu condiția ca Lupu Prăjescul să aibă grijă de el până la moarte, care va surveni anul următor, 1623, N. Stoicescu, *Dicționar...*, p. 327..

picioare la 1752⁸. Aici se pare că își fixează reședința familiei, pentru că era aproape de Roman (20 km) și de Iași (65 km). Cedarea proprietății a fost contestată, Lupu Prăjescul fiind obligat să se judece pentru ca satul să îi fie recunoscut⁹.

O constantă a activității sale a fost cumpărarea de sate, atât întregi cât și părți¹⁰. Având reședința la Miclăușeni, ținutul Romanului devine centrul preocupărilor funciare. Astfel, în 1625 cumpără a șasea parte din satul Drulești, în ținutul Romanului, pentru 40 de taleri; cu 150 de taleri cumpără o altă parte din același sat, împreună cu moară pe Siret, luncă și prisăci, și tot din același sat este cumpărată o altă parte pentru 20 de taleri¹¹. Dar nu sunt singurele sate pe care le deținea marele boier: dintr-un document emis de Ștefan Tomșa, domnitorul îi întărește mai multe sate, și anume Hălăștiani, Bușcăteni, Șopârleni, Oniceni, Rângălești, Rădeni, Ciutca, Dubăvăț și jumătate din Boriseni¹².

Achizițiile continuă și sub Miron Barnovschi. Satul Drulești reprezintă în continuare o țință, Lupu cumpărând ocină după ocină, ajungând la jumătate din sat¹³, lucru întărit de domnitor, laolaltă cu jumătatea satului Lățcoea.

Ajungând postelnic și apoi mare postelnic, ritmul achizițiilor funciare crește. Satul Războieni¹⁴, parte din satele Găureni¹⁵, Cobeceni – pentru 100 de galbeni buni și 5 iepe¹⁶, a noua parte din Săoani pentru 60 de taleri¹⁷, a patra parte din Dănceni, alte părți din Drulești,¹⁸ mai multe locuri de casă din Săoani¹⁹, satul Dădești²⁰. Ulterior cumpărării, satul Războieni este împărțit între Lupu și fratele său, Ionașco²¹, iar satul Jucica din ținutul Cernăuțului este vândut pentru 100 de galbeni²².

Venirea lui Vasile Lupu la domnie are un impact pozitiv asupra carierei politice și a comportamentului funciar al lui Lupu Prăjescul. Vasile Lupu, deși îl alungă pe socrul său, Ghenghea, îl păstrează pe Lupul Prăjescul ca dregător cu

⁸ N. Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor din Moldova*, București, 1974, p. 558; satul intră la sfârșitul sec. XVII în posesia familiei Sturdza care va construi pe locul vechii reședințe boierești castelul Sturdza.

⁹ DRH, XVIII, doc. 29, 135.

¹⁰ Activitatea funciară este pe scurt prezentată în C. Șerban, *Vasile Lupu*, București, 1991, p. 74-75.

¹¹ DRH, XVIII, doc. 336, 345, 409.

¹² DRH, XVIII, doc. 46.

¹³ DRH, XIX, doc. 160.

¹⁴ DRH, XXI, doc. 12.

¹⁵ DRH, XXI, doc. 32.

¹⁶ DRH, XXI, doc. 80, act întărit de domnul Alexandru Iliăș, DRH, XXI, doc. 243, unde se menționează 150 de galbeni și 10 iepe.

¹⁷ DRH, XXI, doc. 142.

¹⁸ DRH, XXI, doc. 310.

¹⁹ DRH, XXI, doc. 374, DRH, XXI, doc. 435, DRH, XXI, doc. 437.

²⁰ DRH, XXI, doc. 376.

²¹ DRH, XXI, doc. 162, 170.

²² DRH, XXI, doc. 34.

toate că Sfatul Domnesc fusese drastic remaniat²³. În calitate de mare clucer și mare comis, între 1634-1638, boierul nostru are o activitate funciară bogată. Trei sunt direcțiile: satele Săoani²⁴ și Drulești²⁵, mai vechi și Băloșești²⁶, o achiziție „excentrică” putând fi socotită cele „trei fărtaie de vie” de la Băiceni²⁷, ca și cele 6 de la Cotnari din Dealul Lascăului²⁸. Sunt cumpărate părți din satele Oncești, Văscani²⁹, Dănceni, Dădești³⁰, Hândrești³¹, Alexești³², Mălăești³³, o altă vie la Cotnari și o alta la Băiceni, din aceeași zonă.

O afacere mai complicată are loc în 1636³⁴: Ionașco Ghenghea moare³⁵ lăsând însă o datorie de 290 de ughi buni la un negustor. Bani fuseseră împrumutați cu garanție: mai multe părți din satele Botești, Sirețel, Stolniceni, Parcova, plus o vie de lângă Iași. Moștenitorii sunt somați să plătească datoria – probabil că negustorul nu dorea să preia părțile de sate – și apelează la Lupul Prăjescul pentru a cumpăra aceste ocine, lucru care se va întâmpla. Probabil că lipsa de bani lichizi îi determină să recurgă la acest fapt, motivația lor fiind să rămână pământurile în familie.

Lupul Prăjescul are mari lichidități și își permite să achiziționeze moștenirile lui Ion Ciolpan, nepot a lui Ionașco Ghenghea, moșteniri evaluate la 1500 zloți bătuți, 10 iepe cu mânji, 100 de stupi, 100 de oi, o falce de vie și trei sălașe de robi țigani. În total ar fi peste 3000 de zloți, din care jumătate în monedă.³⁶ În paralel sunt cumpărate alte părți din satele Văratec³⁷, Hănăseni³⁸, Doljești³⁹, Dănceni⁴⁰, Frățești⁴¹, Băloșești⁴², Găureni⁴³, Săoani⁴⁴, Ghindușeni⁴⁵, precum și vii, la Cârjești, alte părți din satele Oancea⁴⁶ și Saca⁴⁷ fiind moștenite de la socrul său.

---

²³ C. Șerban, *op. cit.*, p. 65.

²⁴ DRH, XXII, doc. 13, doc. 267, doc. 283, doc. 297, DRH, XXIII, doc. 13, doc. 64.

²⁵ DRH, XXII, doc. 283.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ DRH, XXII, doc. 73.

²⁸ DRH, XXIII, doc. 36.

²⁹ DRH, XXIII, doc. 64, doc. 517, DRH, XXV, doc. 281.

³⁰ DRH, XXIII, doc. 64.

³¹ DRH, XXIII, doc. 265.

³² DRH, XXIII, doc. 293, doc. 294.

³³ DRH, XXIII, doc. 554, doc. 572.

³⁴ DRH, XXIII, doc. 379, doc. 183.

³⁵ Moștemirea este împărțită între ei, DRH, XXIII, doc. 188, doc. 227, doc. 392.

³⁶ DRH, XXIV, doc. 86, doc. 97.

³⁷ DRH, XXIV, doc. 182.

³⁸ DRH, XXIV, doc. 220, doc. 222.

³⁹ DRH, XXIV, doc. 221, schimbată apoi pe o ocină din Lățcani, DRH, XXIV, doc. 362.

⁴⁰ DRH, XXIV, doc. 320, doc. 331, doc. 350, doc. 383.

⁴¹ DRH, XXIV, doc. 331.

⁴² DRH, XXIV, doc. 332.

⁴³ DRH, XXIV, doc. 386, doc. 391.

În cazul Tămăduiani situația este la fel complicată. Satul acesta, laolaltă cu altele, aparținuse lui Isac Balica, unchi al lui Lupul Prăjescul⁴⁸, dar acesta pierduse toată averea, ca și capul, când luase partea lui Constantin Șerban, iar Ștefan Tomșa îl învinsese. Averea boierului fusese împrăștiată, iar satul Tămăduiani este dat lui Iordache vistiernic. Miron Barnovschi recunoaște meritele lui Iordache dar îl pune să plătească 300 de galbeni – la fel cum va proceda Moise Movilă în a doua domnie, dar cu numai 250 de galbeni. Situația se complică în timpul lui Vasile Lupu, când un grup de boieri în frunte ce frații Prăjești (Lupul, Savin și Ionașco) revendică, cu succes, averea lui Isac Balica. Iordache îi arată lui vodă ispisoacele de danie, lucru care-l determină pe Vasile Lupu să-i recunoască stăpânirea⁴⁹.

Tot legat de moștenirea lui Isac Balica este și satul Vlădeni, schimbat de Balica cu o ocină aparținând Alboteștilor. După moartea lui Balica aceștia și-au luat înapoi satul, lucru neagreat de marii boieri⁵⁰, care vor reclama și satele Brătuleți,⁵¹ Plopeni⁵², Murguceni⁵³ și Podoleni⁵⁴, dar fără succes. Reușește să pună mâna pe părți din satele Lujeni, Șepenți, Ușihlibia, Cărămănești ș.a. toate aparținând inițial lui Isac Balica⁵⁵.

Via din Băiceni l-a mulțumit pe boier pentru că tot aici mai cumpără două fălci de vie, plătind 100 de taleri de argint⁵⁶.

Vasile Lupu îl obligă, ca și pe alți boieri, să plătească o datorie de 700 de lei față de Hasan Celebi. Negustorul împrumutase cu o mare sumă de bani pe Moise Movilă, iar boierii îi fuseseră chezași. Moise pierduse tronul, dar din datorie rămăseseră cei 700 de lei neplătiți, așa că Hasan se duce la Vasile Lupu, unde găsește ascultare⁵⁷. Rămâne preocuparea de a achiziționa unele sate în întregime, așa că va schimba o parte a satului Buruienești pentru o ocină din Văscani⁵⁸.

Comportamentul funciar al boierului poate fi definit ca „preluare prin forță”. Conștient că un sat întreg valorează mai mult decât părțile însumate ale acestuia, boierul se concentrează pe anumite sate și cumpără orice ocină scoasă

---

⁴⁴ DRH, XXIV, doc. 438, doc. 512.

⁴⁵ DRH, XXIV, doc. 495, doc. 501.

⁴⁶ DRH, XXIV, doc. 321.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ DRH, XXV, doc. 127.

⁴⁹ DRH, XXIII, doc. 101.

⁵⁰ DRH, XXIII, doc. 94.

⁵¹ DRH, XXIII, doc. 96, doc. 97.

⁵² DRH, XXIII, doc. 98.

⁵³ DRH, XXIII, doc. 103.

⁵⁴ DRH, XXIV, doc. 201.

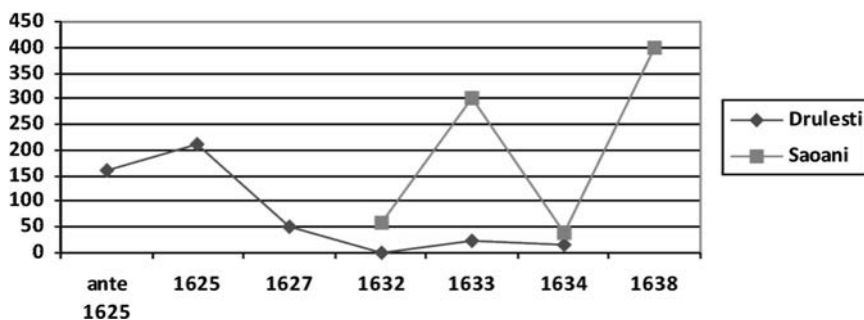
⁵⁵ DRH, XXV, doc. 127.

⁵⁶ DRH, XXIV, doc. 63, doc. 74.

⁵⁷ DRH, XXIV, doc. 436.

⁵⁸ DRH, XXV, doc. 165, doc. 186.

la vânzare. Astfel se întâmplă în cazul satului Drulești, achizițiile fiind presărate de-a lungul a peste 10 ani, sau în cazul satului Săoani, de-a lungul a 6 ani.

Grafic 1: Achiziții din satele Drulești și Săoani

Alteori se concentrează în scurt timp asupra unui sat din care cumpără părți mari din el: Băloșești, din ținutul Iașului, Dănceni, din ținutul Romanului, Oancea, din ținutul Covurluiului etc. Achizițiile sunt rapide, așa că deseori înregistrăm un singur hrisov de întărire pentru mai multe tranzacții, și nu doar pentru un singur sat, ci pentru mai multe. Se mai practica și întărirea unei tranzacții, prilej de a legitima pe cele anterioare desfășurate sub alți domni.

Distribuția geografică a părților de sate achiziționate de boier este edificatoare pentru strategia sa:

Ținutul	Nr. sate cumpărate vizate	Ținutul	Nr. sate cumpărate vizate
Roman	12	Tutova	2
Iași	6	Neamț	2
Covurlui	4	Cârligătura	2
Cernăuți	3	Hârlău	1
Suceava	3	Orhei	1
Vaslui	3	Fălciu	1
Hotin	3	Lăpușna	1
Dorohoi	3		

Tablel: Repartiția pe ținuturi a satelor cumpărate

Boierul se concentrează pe ținuturile Romanului, Iașului, Cârligăturii, Vasluiului, Dorohoiului, Hârlăului aflate în apropierea reședinței sale, ca și pe sate aflate în zone agricole foarte bune, exemplu zona Covurluiului, a Lăpușnei etc.

Deși s-a afirmat că sumele implicate sunt mici⁵⁹ noi avem o altă părere. Am amintit deja de cele două situații în care Prăjescul achită 290 de ughi și respectiv 1500 de zloți, dar mai sunt și alte documente care, cumulate, dau sume serioase: peste 530 de taleri⁶⁰, 150 de ughi⁶¹, 690 de taleri⁶² etc. Plata nu se făcea în moneda precizată, aceasta fiind monedă de cont, ci în monedă mărunță și mijlocie ca troiacii, talerii-leu etc., iar uneori erau folosite și mijloace alternative de plată, ca animalele domestice.

Acest comportament se înscrie într-un fenomen mai larg de lichidare a micii proprietăți țărănești, fenomen care ia amploare tocmai în prima jumătate a secolului al XVII-lea. Fiscalitatea impusă de Poartă, deși inferioară ca amploare celei de dinaintea lui Mihai Viteazul, obligă impunerea de noi impozite țărănimii. Aceasta nu reușește să reziste și începe să-și vândă pământurile. Marii boieri profită cumpărând părți întregi de sate, pe lângă fânețe, iazuri, vii sau păduri.

Abil, Lupu Prăjescul a slujit sub nouă domni reușind să-și formeze un veritabil domeniu funciar, sporit an de an cu noi achiziții. Situația se încadrează în fenomenul mai larg de centralizare a proprietății funciare și de întărire a domeniului boieresc.

LANDLORDS FROM THE SECOND QUARTER OF THE XVIITH CENTURY: LUPU PRĂJESCU

Keywords: *Moldova, Lupu Prăjescul, boyar, tenure, XVIIth century*

This short paper presents one of the great land owners of the seventeenth century Moldavia and the means he used to increase his estates. Lupu Prăjescul was an official of the Moldavian court (fulfilling several administrative ranks) during nine different rulers. Throughout his career he continuously strengthens his wealth, which was based mainly on was the acquisition of land.

---

⁵⁹ C. Șerban, *op. cit.*, p. 75.

⁶⁰ DRH, XIX, doc. 160.

⁶¹ Vezi nota 14.

⁶² Vezi notele 27 și 28.